

**AKADEMIK
PROF. DR. GORAN FILIPI
(1954–2021)**

COBISS: 1.25

[HTTPS://DOI.ORG/10.3986/JZ.27.1.16](https://doi.org/10.3986/JZ.27.1.16)

Kot nekdanj Izolana sva se poznala dolgo. Vidim ga, še lasatega v poznih najstniških letih, ko še ni poznal svoje Stelle, kako se pred Ekremom ob izolski obali pogovarja s svojim prijateljem. Čez več let, sva se, ne vedoč za nadaljnjo pot drug drugega, kot mlada jezikoslovca začudena srečala leta 1987 na prvih Skokovih etimološko-onomastičnih srečanjih v Zagrebu in se nato srečevala na vseh nadaljnjih razen tistega v Pulju, ko me je na Ljubljano privezalo materinstvo, vse do devetih v Čakovcu leta 2018. Stalnico je včasih pretrgalo snidenje tudi na katerem drugem simpoziju ali pa korespondenca, ko je bilo treba vprašati glede kake besede, literature in česa drugega jezikoslovnega. V desetletjih stvano vez se je zato toliko globlje in boleče zarezala vest, da se je nenadoma, na petek zvečer, 8. 1. 2021, v njegovem domu v Medulinu Goranovo življenje ustavilo sredi dela in načrtov, ki jih je imel kot pred kratkim upokojeni profesor Filozofske fakultete Univerze Jurja Dobrile v Pulju.

Goran Filipi se je rodil 18. 1. 1954 v Zadru, osnovno šolo je obiskoval v Izoli, srednjo pa v Koprju. Leta 1979 je diplomiral iz italijanskega in angleškega jezika na Filozofski fakulteti v Zadru, leta 1985 magistriral v Dubrovniku, doktoriral pa na Filozofski fakulteti v Zagrebu leta 1991 s temo *Ornitonimija Istre*. Na Oddelku za italijanistiko Filozofske fakultete v Pulju je predaval od leta 1985, od leta 1998 do upokojitve 31. 9. 2019 kot redni profesor. Ob pedagoškem delu (leksikologija, etimologija, zgodovina italijanskega jezika, dialektologija) je bil aktiven tudi pri drugih fakultetnih dejavnostih in bil dva mandata tudi njen dekan. V letih 1994–2000 je kot gostujoči profesor na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani predaval zgodovino italijanskega jezika, historično slovnico italijanskega jezika ter italijansko dialektologijo in etimologijo. V letih 2002–2012 je na Fakulteti za humanistične študije Univerze na Primorskem v Koprju izvajal več italijanističnih in jezikoslovno širše zasnovanih predmetov, npr. Dialektologija Slovenije in sosednjih pokrajin, Evropski jeziki v stiku. Gostoval je tudi na drugih tujih univerzitetnih središčih (Videm, Rim, Padova, Bologna, Celovec, Gradec, Dunaj). Za rednega člana Hrvaške akademije znanosti in umetnosti je bil izvoljen leta 2012, potem ko je bil od leta 2008 njen dopisni član. Od leta 2019 je bil namestnik tajnika razreda za filološke znanosti in vodja akademijinega Zavoda za jezikoslovne raziskave in akademijinega projekta Jezikoslovna geografija Hrvaške v evropskem kontekstu.

Po družinskih vezeh je bil Goran Filipi razpet med Zadrom, Izolo in Puljem oziroma Medulinom, lahko je preklapljal med hrvaškim, italijanskim in slovenskim jezikom, zato je bilo verjetno kar samoumevno, da se je po ožji usmeritvi v italijanistiko in ob spodbudi globoko spoštovanega mentorja akad. prof. dr. Vojmirja Vinje kot romanist s srcem in dušo zapisal predvsem raziskovanju Istre, temu zanimivemu, a raziskovalno zelo zahtevnemu jezikovnemu in kulturnemu konglomeratu.

Prvi njegov znanstveni prispevek *Etimološki prikaz izbranih pojmov iz ribškega izrazja na slovenski obali* je izšel leta 1984 v slovenski reviji Slovensko morje in zaledje (v Kopru). Bolj kot tega pa poznejšega, iz leta 1986, z naslovom *Di alcune parole romanze prevenete del dialetto sloveno di Decani* 'O nekaterih predbeneških romanizmih slovenskega narečja kraja Dekani' (Radovi (Pedagoški fakultet u Rijeci. OOUR Znanstveno-nastavne djelatnosti Pula) 6, 134–138) danes lahko razumemo kot vsebinsko napoved težišča njegovega raziskovalnega opusa, v katerem se je posvečal dialektološkim, etimološkim in leksikološkim tematikam v okviru sodobnih in preteklih interferenc v Istri, s težiščem na njenem hrvaškem delu. Zagovarjal je tezo, da je nastanek istriotščine v okviru romanskih jezikov na območju današnje Furlanije, Istre in Dalmacije povezan s prihodom Slovanov, ki se je kot dva klina (prvi južno od Trsta in Milj, drugi v okolici Senja oziroma Vinodola) zarezal med romanske staroselce, jih razdelil na tri dele, ki so se zato v nadaljevanju razvijali po specifično svojih jezikovnih razvojih in jih danes identificiramo kot dalmatoromanski, istriotski in furlanski jezikovni sistem.

Zapušča zelo obsežen opus, a bo na popolno jezikoslovno bibliografijo treba počakati, da bodo vanjo vključene tudi posthumne izdaje, saj so po upokojitvi iz njega kar vreli novi in novi članki, je slišati. Tudi v tej številki Jezikoslovnih zapisov objavljamo prispevek, ki ga je v uredništvo revije poslal pred kratkim. Naj za sedaj zadostuje podatek iz hrvaškega sistema crosbi, da je januarja 2021 njegov opus obsegal 137 bibliografskih enot, od tega 104 članke, objavljene v revijah, monografijah ali zbornikih, 32 monografij in 1 uredništvo monografije. Goran Filipi je bil pesnik, občasno tudi prevajalec, in te številke zajemajo tudi ta njegov opus.

Če se osredotočim le na njegove jezikoslovne monografije, ki so, izvzemši delo *Betinska brodogradnja: etimologijski rječnik pučkog nazivlja* (Šibenik, 1997), vse posvečene prikazovanju predvsem leksikalnega stanja romanskih idiomov v Istri in njihovega medsebojnega prepletanja ter vsrkavanja v hrvaška in slovenska narečja tega območja, bi jih bilo mogoče razdeliti na tri večje sklope, in sicer na ornitonimskega, istroromunskega (morda kar romunskega) in istrsko romanskega. In vendar, kot je zapisal v predgovoru Betinske brodogradnje, »[o] va će mi knjiga vjerojatno ostati najdražom koju sam napisao«. Goran Filipi je bil namreč potomec betinske ladjedelniške družine Filipi, potomec Paška Filipija, ki se je leta 1745 s svojima sinovoma izselil iz Korčule in v Betini na otoku Murterju položil temelje prvi ladjedelnici na tem delu Jadrana.

Kot preučevalec romanskih govorov v Istri se je Goran Filipi še kako dobro zavedal minljivosti jezika, saj ji je bil v Istri lahko priča, zato je dobršen del

svojega delovanja posvetil terenskemu delu, da še zajame tisto, česar jutri mor-da ne bo več. Njegova doktorska disertacija *Ornitonimija Istre* je bila rezultat terenskega in etimološkega dela, ki je bilo za hrvaški del Istre objavljeno kot *Istarska ornitonimija: etimologijski rječnik pučkog nazivlja* (Reka, 1994), za slovenskega pa kot *Lexicon ornitologicum Histriae Slovenicae* (Koper, 1993). Ob ornitonimskem delu je postal izvrsten poznavalec poimenovalnih tipologij za posamezne ptiče, zato ga je na primer že dolgo mučila v slovanski etimologiji konsenzualno sprejeta razlaga, da je slavec svoje ime dobil po barvi perja, ki da ni posebej izstopajoča, v razmerju do drugih ptičev ni razlikovalna in zato tudi neprepričljiva, je večkrat opozarjal.

Ob akad. prof. dr. Augustu Kovačcu je bil edini preučevalec istroromunskega narečja, ki se govori na dveh manjših ločenih območjih, v Žejanah in Brgudu v Čičariji in južneje na Čepiškem polju, v preteklosti pa ga je bilo slišati na širšem istrskem območju, kamor so ga proti koncu 15. in na začetku 16. stoletja prinesli vlaški priseljenci iz Dalmacije. Plod tega dela je *Istrorumunjski lingvistički atlas = Atlasul Lingvistic Istroromân = Atlante linguistico istrorumeno* (Pulj, 2002) s *Kazali* (Pulj, 2004) in serija 6 od 10 načrtovanih knjig s skupnim naslovom *Istrorumunjske etimologije* (Pulj, 2017, 2011; Pulj – Koper, 2009, 2008, 2007, 2006). V njih je na 1256 straneh istroromunska leksika z izredno močnim čakavskim odtisom etimološko analizirana po pomenskih poljih, in sicer sorodstvene oznake; ornitonimi; zoonimi: poljske in gozdne živali, mikonimi, sodarska terminologija; entomonimi, kromonimi; dendronimi; eleonimi 'izrazi v zvezi z oljkami', ampelonimi 'izrazi v zvezi z vinsko trto'. Za slovenščino je gotovo zanimiv Goranov podatek, da je v Šušnjevici zabeležil *peštørne* 'dojilja', kar da je v istroromunščino najverjetneje prišlo s posredovanjem tržaško italijanskega *pèsterna* 'pestunja, varuška' kot izposojenke iz slovenskega *pèsterna* 'pestunja' (Goran Filipi, ustno). Pomemben stranski rezultat ukvarjanja z istroromunskim vprašanjem so bile po študiju romunskega jezika izdaje *Hrvatsko-rumunjskega rječnika* (Zagreb, 2001) in *Rumunjsko-hrvatskega razgovornega priručnika* (Zagreb, 2000; Zagreb – Pulj, 2000) ter *Ghid de conversate roman-croat* (Bukarešta, 2003), katerih soavtor je Florin Ionilă.

Z najtesnejšo sodelavko prof. dr. Barbaro Buršić Giudici je uresničeval projekt *Lingvistični atlas Istre* (kasneje z naslovom *Lingvistički atlas Istre i Kvarnera*), katerega pobudnik je bil že v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja pokojni prof. dr. Pavao Tekavčić. Izpod njunih peres so nastajali posamezni lingvistični atlasi Istre, na podlagi gradiva diplomskih, magistrskih in doktorskih del njegovih študentov, ki ga je dopolnil z lastnim terenskim delom. Leta 1998 sta izdala *Istriotski lingvistički atlas = Atlante linguistico istrioto* (Pulj), katerega druga, popravljena in dopolnjena izdaja je izšla leta 2017 v Pulju in prinaša gradivo istriotskih narečnih točk Rovinj, Svetvinčenat, Bale, Vodnjan, Galizana, Fažana in Šišan, ki so bile dopolnjene še s kontrolnimi, s tremi hrvaškimi (Čabruniči, Valtura, Ližnjan) in eno istrobeneško (Pulj). Sledil je *Istromletački lingvistički atlas = Atlante linguistico istroveneto = Istrobeneški lingvistični atlas* (Zagreb – Pulj, 2012) s *Kazali* (Pulj,

2016) z istrobeneškimi narečnimi točkami Monjan, Buje, Brtonigla, Reka, Novigrad, Motovun, Brkač, Tar, Višnjan, Poreč, Vrsar, Kanfanan in Mali Lošinj ter s tremi kontrolnimi, od katerih sta dve čakavski (Funtana, Labin), ena pa slovenska (Nova vas nad Dragonjo). *Lingvistički atlas pomorske terminologije istarskih govora* = *Atlante linguistico della terminologia marinaresca delle parlate istriane* = *Lingvistični atlas pomorske terminologije istrskih govorov* (Zagreb – Pulj, 2013) prinaša pomorsko terminologijo 22 narečnih točk, ki združujejo hrvaške čakavske in čakavske govore, istrobeneške (tudi izolskega), istrijski točki in točko Peroj kot predstavnico črnogorskega infiltrata v Istri. Atlas torej podaja gradivo vseh v Istri še danes potrjenih idiomov. Zadnji v vrsti, ki zaključuje ta dolgoročni projekt, je *Lingvistički atlas istarskih čakavskih govora* = *Atlante linguistico delle parlate ciacave istriane* = *Lingvistični atlas istrskih čakavskih govorov* (Pulj, 2019) s kar 50 narečnimi točkami, od katerih so 4 kontrolne. Ta skrbno načrtovani kolosalni opus ob istroromunskem atlasu – razen štokavskega infiltrata – prek arealne distribucije leksike predstavlja Istro v vsej njeni jezikovni raznolikosti in prepletenosti, od ostankov istrijske plasti, ki se je že dodobra izgubila v istrobeneščini, do čakavskih govorov, ki ob romaniziranih različnih starosti ohranjajo pomembne jezikovne podatke slovanskega izvora. Objavljeno gradivo je in bo ostal nespregledljiv čvrst temelj pri nadaljnjem preučevanju tega zanimivega mikroareala. Plod zadane naloge – Istro prikazati v njenem raznolikem jezikovnem bogastvu – je tudi priredba narečnega gradiva Slavka Kalčiča (1954–2012) z naslovom *Rječnik roverskih i okolnih govora* (Pazin – Zagreb – Pulj, 2014), ki jo je Goran Filipi pripravil v sodelovanju s svojim bivšim študentom Valterjem Milovanom.

Goran Filipi je bil pomemben soustvarjalec sodobne kroatistike, romanistike in slovenistike. Leta 2009 mu je Univerza na Primorskem (Koper) s podelitvijo nagrade glasnik znanosti izkazala čast in hvaležnost za njegov prispevek pri nastajanju in utrjevanju poti te primorske ustanove, tudi njenega nekdanjega Znanstveno-raziskovalnega središča, v okviru katerega je v Inštitutu za jezikoslovne študije nastajal pomemben slovenistični projekt *Narečni atlas slovenske Istre in Krasa*, ki žal nikoli ni zagledal luči sveta. Bil je pomembna gonilna sila pri realizaciji mednarodnih znanstvenih sestankov *Slovenski dialekti v stiku* v organizaciji Znanstveno-raziskovalnega središča v Kopru. Romunska Asociația Răsăritul Românesc Chișinău mu je leta 2017 podelila diplomo odličnosti (*diplom de excelență*). S priznanjem za življenjsko delo, posvečeno etimologiji in romansko-slovanskemu jezikovnemu prepletanju v Istri se mu je leta 2018 zahvalila njegova matična Univerza Jurja Dobrile v Pulju.

Globoko predan svojemu znanstvenemu poslanstvu je Goran Filipi ostajal oseba s poslušom za sočloveka. To je dandanes že izjemno redka vrлина, ki so je bili v veliki meri deležni tudi njegovi bivši študenti, ki jih je že kar z očetovsko skrbjo in ponosom uvajal in spremljal na njihovi jezikoslovni poti.